

4. Парасюк М.В. Забезпечення дотримання вимог охорони праці засобами кримінально-правового регулювання в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 307-310.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131

6. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text>

7. Вітюк Р.В. Особливості дослідження суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 271 КК України «Порушення вимог законодавства про охорону праці». Науковий вісник публічного та приватного права Випуск 2, том 2, 2017 С. 224-229.

8. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 08 червня 2023 року у справі № 451/1511/13-к. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kks_vp_vid_08_06_2023_roku_u_spravi_451_1511_13_k/

9. Вироку суду Комсомольського міського суду Полтавської області від 18 жовтня 2024 року у справі №534/57/24. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/122385217/>

УДК 343.13:342.7(477)

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-03-16

Серебряк С. В.

*доктор юридичних наук, с.н.с сектору проблем
реалізації господарського законодавства,*

ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України»

Гриценко Г. М.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного та
приватного права, СНУ ім. Володимира Даля*

ЄДИНИЙ РЕЄСТР ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ГАРАНТІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена аналізу Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) як гарантійного механізму дотримання прав людини в умовах правового режиму воєнного стану. Розкрито подвійний характер реєстру: забезпечення невідворотності переслідування та запобігання свавільному втручання держави у приватну сферу. Обґрунтовано, що право на ефективне розслідування як складова статей 2, 3 і 8 ЄКПЛ зберігає силу під час дерогацій; наведено релевантні орієнтири практики ЄСПЛ (Lawless, Brannigan and McBride, M.C. v. Bulgaria, Kurt v. Turkey). Узагальнено національну практику, де зростає роль ЄРДР як інституційної гарантії, а не технічної формальності.

Ключові слова: *воєнні злочини, воєнний стан, домашнє насильство, ефективне розслідування, збройний конфлікт, ЄКПЛ, ЄРДР, кримінальна відповідальність, практика ЄСПЛ, ст. 214 КПК, ст. 615 КПК, судовий контроль.*

The article is devoted to the analysis of the Unified Register of Pre-trial Investigations (URPI) as a guarantee mechanism for the observance of human rights under the legal regime of martial law. The dual nature of the register is revealed: ensuring the inevitability of prosecution and preventing arbitrary interference by the state in the private sphere. It is argued that the right to an effective investigation as a component of Articles 2, 3 and 8 of the ECHR remains in force during derogations; relevant guidelines from the practice of the ECHR (Lawless, Brannigan and McBride, M.C. v. Bulgaria, Kurt v. Turkey) are provided. The national practice is summarised, where the role of the Unified Register of Pre-trial Investigations is growing as an institutional guarantee rather than a technical formality.

Keywords: *war crimes, martial law, domestic violence, effective investigation, armed conflict, ECHR, URPI, criminal liability, ECtHR case law, Article 214 CPC, Article 615 CPC, judicial control.*

Постановка проблеми. Введення воєнного стану як особливого правового режиму на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» стало безпрецедентним викликом для всієї системи правосуддя[1]. Виникли можливості тимчасового обмеження низки конституційних прав і свобод людини та громадянина, зокрема передбачених статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України [2]. Обмеження таких прав - на недоторканність житла, таємницю листування, свободу пересування, мирних зібрань, власності, праці, освіти - створює потенційний простір для зловживань владою, а отже, актуалізує потребу в ефективних механізмах правового контролю за діями правоохоронних органів.

У цьому контексті особливої ваги набуває Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі - ЄРДР) як гарантійний інструмент забезпечення прав людини у кримінальному процесі[3]. Саме момент внесення відомостей до ЄРДР є юридичною точкою відліку початку кримінального провадження, що визначає подальший обсяг процесуальних прав сторін, обов'язки слідчих органів і судовий контроль. Гарантований та своєчасний початок розслідування в умовах воєнного стану має подвійне значення: з одного боку - забезпечує оперативне реагування на воєнні злочини, злочини проти людяності, факти домашнього насильства, що набули масового характеру під час бойових дій; з іншого - створює мінімальні процесуальні запобіжники від свавільних дій державних органів.

Однак баланс між ефективністю кримінального переслідування та захистом прав людини у таких умовах залишається надзвичайно тонким. Повна відкритість інформації, що міститься у ЄРДР, без належного судового контролю може породжувати ризики незаконного втручання у приватне життя, витоку персональних даних, а також необґрунтованого кримінального переслідування осіб за політичними чи іншими мотивами. Водночас надмірне обмеження доступу до даних ЄРДР може перешкоджати реалізації права на захист, гарантованого статтями 55 та 63 Конституції України.

Таким чином, у правовій системі України постає дилема: як забезпечити ефективне документування та розслідування злочинів воєнного часу, не виходячи за межі правових гарантій особи. Це вимагає системного перегляду норм кримінального процесуального законодавства, що регулюють функціонування ЄРДР.

Метою статті є всебічне науково-правове дослідження ЄРДР як гарантійного механізму забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану, що передбачає розкриття його правової природи, структури та функцій у системі кримінального

процесуального права України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування ЄРДР у системі кримінальної юстиції України та його гарантійна роль у забезпеченні прав людини посідає помітне місце у сучасній науковій літературі. Наукові підходи до визначення правової природи ЄРДР сформульовані у працях М. М. Михеєнка, В. В. П. Шибіко, Р. І. Благути, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк які розглядають початок досудового розслідування як ключовий етап реалізації права на судовий захист і закладають основи розуміння його процесуально-гарантійної сутності. У подальшому, із розвитком інформаційних технологій, проблематика електронного документообігу та цифровізації кримінального процесу стала предметом досліджень Ю. П. Аленіна, В. В. Лисенка, І. В. Гловюк, Н.В. Глинської. Вчені наголошували на необхідності забезпечення інформаційної безпеки, процесуальної визначеності та надійності електронних доказів у роботі з даними ЄРДР, а також на ролі електронних систем як гарантійних механізмів дотримання прав учасників кримінального провадження.

Один з авторів статті зазначає, що після 2014 року в українській науці кримінального процесу сформувався новий напрям досліджень, присвячений удосконаленню механізмів фіксації даних у ЄРДР та гарантіям захисту прав людини при його використанні. Момент внесення відомостей до ЄРДР має статус процесуально значущої дії, безпосередньо пов'язаної з реалізацією конституційного права особи на судовий захист. Автори формулюють концепцію підвищення стандартів прозорості, підзвітності та контрольованості реєстраційних процедур у кримінальному провадженні, визначаючи ЄРДР, як гарантійний інструмент забезпечення прав людини[4].

Останнім часом, поступово наукові дослідження зосереджуються на спеціальних процесуальних режимах, які виникли у зв'язку з воєнними подіями в Україні. Так, О. В. Таран аналізує норми статей 214 і 615 КПК України, звертаючи увагу на особливості правового регулювання початку розслідування в умовах воєнного стану та необхідність адаптації традиційних гарантій кримінального процесу до надзвичайних обставин[5]. У цьому ж контексті М. М. Скречко наголошує, що процесуальне рішення детектива про початок досудового розслідування має забезпечувати баланс між оперативністю дій слідчих органів та дотриманням прав людини, виступаючи індикатором законності всієї початкової стадії кримінального провадження [6].

У міжнародному контексті питання балансу між безпекою держави та дотриманням прав людини під час надзвичайних станів досліджували Антоніо Кассезе, Луїс Хенкін [7; 8]. Особливо важливими є висновки, зроблені у межах аналізу державних відступів від міжнародних зобов'язань у період збройних конфліктів - зокрема, досвід Ірландії (*Lawless v. Ireland*, 1961), Туреччини (*Brannigan and McBride v. the United Kingdom*, 1993) та Франції (*A. and Others v. France*, 2009) [9; 10]. Ці прецеденти ЄСПЛ демонструють, що відступ від гарантій допустимий лише за наявності законних підстав, принципу пропорційності та ефективного судового контролю.

Виділення невіршених раніше частин проблеми. Наразі бракує комплексного аналізу ЄРДР саме: як механізму гарантування прав людини у період воєнного стану. Невіршеними залишаються питання: визначення правової природи відомостей, що вносяться до реєстру, в умовах обмеження доступу до інформації; меж допустимого контролю за діями слідчого та прокурора; процедурних гарантій для потерпілих від воєнних злочинів та домашнього насильства; адаптації практики ЄСПЛ до українського контексту

воєнного часу. Таким чином, сучасний стан наукової розробленості проблеми свідчить про потребу у системному, міждисциплінарному дослідженні ЄРДР як правового та інформаційного інституту, що виконує гарантійну функцію в умовах надзвичайних обставин.

Метою статті є всебічне науково-правове дослідження ЄРДР як гарантійного механізму забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. ЄРДР - це центральна ланка електронної інфраструктури кримінального правосуддя, яка виконує функцію процесуального «тригера» - саме з моменту внесення відомостей до реєстру розпочинається кримінальне провадження, визначається підслідність, набувають чинності права та обов'язки сторін. Його запровадження у 2012 році відповідно до ст. 214 КПК України забезпечило реалізацію принципів правової визначеності, публічності та судового контролю за діяльністю органів досудового розслідування. Водночас в умовах воєнного стану правовий статус ЄРДР набув нових змістовних рис, зумовлених особливим порядком реагування держави на воєнні злочини, злочини проти людяності, а також зростанням кількості правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

ЄРДР виконує подвійну функцію: з одного боку, є інструментом забезпечення невідворотності кримінального переслідування, а з іншого - гарантійним механізмом від свавільного втручання держави у приватну сферу. Наявність обов'язку слідчого чи прокурора невідкладно внести відомості про кримінальне правопорушення до реєстру - ключова гарантія **права на доступ до правосуддя**, закріплена у ст. 55 Конституції України та розтлумачена Конституційним Судом як безумовне право особи ініціювати розслідування факту порушення своїх прав.

Та у період дії воєнного стану особливості правового режиму, визначені статтею 615 Кримінального процесуального кодексу України, допускають спрощений порядок здійснення процесуальних дій, розширення дискреційних повноважень органів досудового розслідування та певне зменшення рівня процесуального формалізму[11]. Зокрема, норма передбачає можливість тимчасового делегування повноважень слідчого судді прокуророві, використання дистанційних форм фіксації доказів, а також спрощену процедуру повідомлення про підозру чи проведення окремих слідчих дій у разі неможливості дотримання загальних правил.

Дані спрощення покликані забезпечити оперативність реагування на кримінальні правопорушення, які масово вчиняються в умовах бойових дій, окупації або евакуації населення. У реаліях війни це дозволяє слідчим та прокурорам швидко фіксувати факти вбивств цивільних осіб, катувань, незаконного позбавлення волі, сексуального насильства, депортацій, знищення об'єктів цивільної інфраструктури, коли зволікання навіть у кілька годин може призвести до втрати доказів. Така оперативність є надзвичайно важливою для належної кваліфікації воєнних злочинів відповідно до ст. 438 КК України та для подальшої взаємодії з Міжнародним кримінальним судом і Комісією ООН із розслідування порушень в Україні.

Проте, спрощений порядок не може підміняти принципи законності, пропорційності та забезпечення прав людини, оскільки він водночас створює значні ризики зловживань, вибіркості та маніпуляцій у процесі визначення відомостей, що підлягають внесенню до ЄРДР. Відсутність чітких механізмів контролю за процесом реєстрації кримінальних правопорушень може призвести до приховування або затягування розслідувань, особливо

коли йдеться про злочини, вчинені військовими або представниками правоохоронних органів.

Особливо гостро ця проблема проявляється у справах, пов'язаних із домашнім насильством під час війни. Однак, доступ потерпілих до органів поліції у багатьох регіонах обмежений, а реєстрація звернень часто відбувається з порушенням строків або без внесення даних до ЄРДР. Це не лише позбавляє потерпілих можливості захисту, а й спотворює офіційну статистику, унеможливаючи адекватну державну політику реагування.

Відсутність належного внесення відомостей про домашнє насильство у період воєнного стану суперечить зобов'язанням України за Стамбульською конвенцією, яка вимагає від держав забезпечити швидкий, доступний і захищений механізм фіксації повідомлень про насильство, навіть за надзвичайних обставин. У практиці Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *Opuz v. Turkey* (2009) та *Talpis v. Italy* (2017), наголошено, що держава несе відповідальність не лише за реакцію на факт насильства, а й за створення ефективної системи його реєстрації та попередження [12; 13].

Отже, стаття 615 КПК України, хоча й виконує роль необхідного процесуального адаптера у воєнний час, потребує чіткішого нормативного врівноваження між оперативністю розслідування та дотриманням гарантій прав людини. Вона створює правову основу для спрощеного провадження і дає можливість правоохоронним органам діяти в екстремальних умовах, проте залишає ризики надмірного розширення дискреційних повноважень слідчих і прокурорів. Для запобігання таким зловживанням доцільно законодавчо конкретизувати межі застосування спрощених процедур, передбачити механізми незалежного контролю за внесенням даних до ЄРДР, а також запровадити обов'язкову фіксацію фактів насильства проти цивільних осіб і в сім'ї як злочинів, що підлягають невідкладному розслідуванню навіть у період воєнного стану.

У цьому контексті особливого значення набуває практика Європейського суду з прав людини, яка формує стандарти допустимого обмеження процесуальних гарантій у надзвичайних ситуаціях. ЄСПЛ послідовно наголошує, що право на ефективне розслідування є складовою статей 2, 3 і 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, і воно зберігає силу навіть у періоди воєнних дій чи надзвичайного стану. У справах *Lawless v. Ireland* (1961) та *Brannigan and McBride v. the United Kingdom* (1993) Суд визнав, що держава має право застосовувати дерогації від Конвенції, проте зобов'язана зберігати мінімальні процесуальні гарантії, необхідні для запобігання свавілля та зловживанням владою [14; 15].

Звідси випливає, що внесення даних до ЄРДР та їх подальша перевірка є не лише внутрішньою адміністративною процедурою, а й обов'язком держави, що безпосередньо випливає з міжнародних зобов'язань України. У справах, пов'язаних із воєнними злочинами - катуванням, насильницькими зникненнями, сексуальним насильством, депортацією цивільних, - ЄСПЛ підкреслює необхідність забезпечення не лише фіксації факту злочину, а й належного, публічного та незалежного контролю за ефективністю розслідування.

Українські суди дедалі частіше зміщують акцент від формального внесення відомостей до ЄРДР - до реального забезпечення права особи на ефективний доступ до правосуддя. Якщо раніше внесення інформації до реєстру сприймалося як технічна дія, що відкриває провадження, то нині цей етап визнається сутнісною гарантією захисту прав

людини, з якою пов'язується можливість реалізації інших процесуальних прав - участі в слідчих діях, оскарження бездіяльності слідчого, відшкодування шкоди тощо.

На національному рівні правову природу цього обов'язку роз'яснено у численних рішеннях Верховного Суду. Зокрема, у постанові від 17 травня 2023 року у справі № 607/20877/19 суд наголосив, що відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий або прокурор зобов'язані внести відомості до ЄРДР не пізніше 24 годин з моменту отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. Порушення цього строку кваліфікується як бездіяльність, що підлягає оскарженню в порядку, передбаченому ст. 303 КПК України [16].

Велика Палата Верховного Суду у своїх узагальненнях також вказала, що відмова у прийнятті чи реєстрації заяви про злочин або зволікання з її внесенням до ЄРДР є порушенням права на доступ до правосуддя і суперечить засаді верховенства права [17]. Така позиція корелює з висновками ЄСПЛ, який вказує, що відсутність ефективного механізму реагування на заяви про злочини становить порушення статті 13 Конвенції.

Поступово в Україні формується нова тенденція - перехід від бюрократичної моделі «реєстраційного формалізму» до моделі довіри, прозорості й підзвітності, де ключовою метою є захист людини, а не статистична звітність. У період воєнного стану це набуває особливої ваги: невчасне внесення повідомлення до ЄРДР або його ігнорування здатне призвести не лише до втрати доказів, а й до повторної віктимізації потерпілих, особливо у випадках сексуального та домашнього насильства, катувань чи незаконного позбавлення волі.

Зміщення фокусу з формальної фіксації правопорушень на реальне гарантування доступу до правосуддя вимагає комплексної модернізації ЄРДР - не лише в частині процесуальних норм, а й у сфері цифровізації, міжвідомчої координації та комунікації з потерпілими. У воєнних умовах така модернізація має на меті забезпечити безперервність кримінального процесу, навіть за відсутності фізичного доступу до органів правопорядку, та гарантувати захист персональних даних осіб, які повідомляють про злочини.

У Польщі діє Система інформатичної прокуратури (SIP «LIBRA») та Центральна база даних CBD-SIP, а також впроваджено PROK-SYS і Зовнішній портал перегляду матеріалів проваджень, які забезпечують електронний обіг інформації й дистанційний доступ учасників до цифрових матеріалів досудового розслідування. Це підвищує прозорість процесів і спрощує контроль вищих органів нагляду [18].

У Федеративній Республіці Німеччина цифрова трансформація правосуддя розглядається як один із ключових напрямів модернізації державного управління. Вона реалізується через створення єдиної інтегрованої системи Gemeinsames Fachverfahren für die Justiz (GeFa) — спільного міжфедерального рішення для судів і прокуратур [19]. Ця система спрямована на стандартизацію всіх процесів обробки кримінальних і цивільних справ, забезпечення уніфікованого електронного документообігу, безпечного зберігання даних і взаємодії між органами правосуддя на національному рівні.

Порівняння з українською практикою засвідчує, що національна модель ЄРДР лише частково реалізує ті стандарти прозорості, надійності та підзвітності, які забезпечують зарубіжні аналоги. Попри наявність нормативної бази та формально уніфікованої електронної структури, в Україні функціонування ЄРДР у період воєнного стану виявило низку системних проблем, що істотно знижують його гарантійний потенціал у сфері захисту прав людини.

Не менш проблемною є недостатня інтеграція ЄРДР з базами військових адміністрацій, судовими реєстрами та системою обліку воєнних злочинів, через що унеможлиблюється комплексне відстеження процесу розслідування. Окрему загрозу становить слабкий рівень захисту персональних даних потерпілих, зокрема жертв сексуального насильства, для яких розголошення інформації може призвести до повторної травматизації.

Для посилення гарантій прав людини та підвищення ефективності функціонування ЄРДР доцільно реалізувати низку кроків.

По-перше, закріпити у КПК України обов'язок органів досудового розслідування забезпечувати електронне підтвердження реєстрації заяви з унікальним кодом доступу для заявника.

По-друге, розширити повноваження слідчого судді на стадії контролю за внесенням відомостей до ЄРДР, що дозволить оперативно реагувати на випадки бездіяльності правоохоронців.

По-третє, удосконалити Положення про ведення ЄРДР, передбачивши автоматичну синхронізацію з реєстрами воєнних злочинів, домашнього насильства та з базою судових рішень.

По-четверте, забезпечити участь представників Уповноваженого Верховної Ради з прав людини та громадських організацій у незалежному аудиті доступу до реєстру, що створить додаткові запобіжники зловживань.

У порівнянні з європейськими моделями, український ЄРДР концептуально відповідає загальним принципам електронного кримінального правосуддя, проте його функціонал залишається недостатньо інтегрованим і контрольованим. Відсутність зовнішнього моніторингу, аудиторських звітів і механізмів електронного інформування потерпілих суттєво обмежує ефективність системи та породжує недовіру з боку суспільства.

Таким чином, ЄРДР у воєнних умовах трансформується з технічного інструменту обліку злочинів у ключовий елемент системи гарантій прав людини, що забезпечує прозорість, підзвітність і контроль за діями органів досудового розслідування. Ефективне функціонування ЄРДР визначає здатність держави зберігати баланс між потребами національної безпеки та обов'язком поважати права і свободи людини навіть у розпал збройного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022 // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : станом на 1 січ. 2024 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про Єдиний реєстр досудових розслідувань: Наказ Генеральна Прокуратура України виданий 17.08.2012р.№ 69 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0069900-12#Text>
4. Гриценко Г. М., Беспалов М. О. Захист прав людини при внесенні інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань // *Актуальні проблеми права: теорія і практика.*

— 2025. — № 2 (50). — С. 46–61. — DOI: 10.33216/2218-5461/2025-50-2-46-61

5. Таран О. В. Нормативне регулювання початку досудового розслідування (ст. 214 КПК, спец. ст. 615 КПК) // *Вісник Київської школи права*. — 2023. — URL: <https://vkslaw.com.ua>

6. Скречко М. М. Процесуальне рішення детектива про початок досудового розслідування (з урахуванням ст. 615 КПК) // *Актуальні проблеми правознавства*. — 2024. — № 90 (4). — DOI: 10.24144/2307-3322.2025.90.4.33

7. Cassese A., Gaeta P. *Cassese's International Criminal Law*. — 3rd ed. — Oxford : Oxford University Press, 2013. — xli + 603 p. — ISBN 978-0-19-969492-1. — URL: <https://global.oup.com/academic/product/casseses-international-criminal-law-9780199694921>

8. Henkin L. *The Age of Rights*. — New York : Columbia University Press, 1990. — 283 p. — ISBN 978-0-231-06445-3. — URL: <https://cup.columbia.edu/book/the-age-of-rights/9780231064453>

9. *Brannigan and McBride v. the United Kingdom*, Applications nos. 14553/89 and 14554/89, Judgment of 25 May 1993 [Електронний ресурс] // HUDOC – European Court of Human Rights. – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57804>

10. *A. and Others v. France*, Application no. 14838/08, Judgment of 15 January 2015 // HUDOC – European Court of Human Rights. – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-15036>

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

12. *Opuz v. Turkey*, Application no. 33401/02, Judgment of 9 June 2009 // HUDOC – European Court of Human Rights. – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945>

13. *Talpis v. Italy*, Application no. 41237/14, Judgment of 2 March 2017 // HUDOC – European Court of Human Rights. – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171994>

14. *Lawless v. Ireland (No. 3)* : Judgment of 1 July 1961, Application no. 332/57 // Європейський суд з прав людини. – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57518>

15. *Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights : Right to an effective remedy* / European Court of Human Rights. – Strasbourg : Registry of the Court, updated 28 February 2023. – URL: <https://rm.coe.int/guide-article-13-gts-english-update-28-02-2023-/1680ae370b>

16. Постанова Верховного Суду від 17 трав. 2023 р. у справі № 607/20877/19 (Касаційний кримінальний суд) // Єдиний державний реєстр судових рішень / iPlex. – URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=111036691&red=1000039b1061de62baeef654ea59a0d3c7116c&d=5>

17. ДАЙДЖЕСТ практики Великої Палати Верховного Суду щодо конкуренції кримінальної юрисдикції з іншими судовими юрисдикціями : 2018 рік – грудень 2020 р. – Київ : Верховний Суд України, 2021. – URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Didest_VP_VS.pdf

18. *Utworzenie Centralnej Bazy Danych Systemu Informatycznego Prokuratury // Dzienniki Resortowe* – URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/utworzenie-centralnej-bazy-danych-systemu-informatycznego-prokuratury-33953461>

19. *Gemeinsames Fachverfahren für die Justiz (GeFa) : nationwide application for justice services* // T-Systems International GmbH. *Success Story: Digital Justice in Germany*. – Bonn : T-Systems, 2023. – URL: <https://www.t-systems.com/de/en/success-stories/digital/digital-justice>